

de bi vsak, ki v šolo hodi, mogel duhovnik ali vradnik postati; vsa cim pa se je treba učiti; več ko kdo zna, več velja; treba se je učiti tudi kmetu, de bo znal veselo ozirati se po stvarnici; poznal lepe in prečudne dela večniga očeta; znal rabiti jih v božjo čast in svoj lastni prid; de bo znal umno obračati vsako stvarjeno reč, obnašati se pametno s svojimi in s svojo sosesko. Ustavna enakopravnost gospoda in kmeta, plemenitnika in prostiga človeka, blagovitiga posestnika in ribča ali prostiga mornarja vse zastran deržavnih in srenjskih pravic enake stori. Treba je tedaj, de se tudi kmet in drugi prosti človek na tako stopnjo izobraženosti povzdigne, de bo bolj jasniga in bistriga uma, de bo zamogel v občnih rečeh srenje pametno govoriti in sklepati, de bo v deželskih zborih tudi v koristnih in potrebnih naredbah svetovati in razsoditi znal, in de bo tudi marsikteri iz med ljudstva zadosti spodobnosti imel, kot poslanec v deržavnih zborih sedeti in govoriti. Ustavna enakopravnost bo tačas slovenskimu kmetu in drugimu prostimu človeku zares v prid prišla, kadar bo v stanu, popolnoma jo vpotrebovati in vživati.

Iz Štajarskiga.

(Očitna poskušnja v šoli Ulimski in v Podčetertku; — nekaj od petja, od šol na Slovenskim sploh, in mnogih družih narodskih reči).

(Dalje.)

Po govorici se je začelo spraševanje iz keršanskiga nauka po vsih treh razdelkih in razlaganje s. evangelja, zemljovidno popisovanje (Geographie) razdeljenja, velikosti hribov, rek, mest in drugih imenitosti svete dežele (Palestine) o Kristusovim času, kar je v razumenje evangelja práv práv potrebno. Učenci so sploh tako gladko odgovarjali, de je bilo le veselje; posebno starši so se kar čudili, de njih otroci toliko lepiga znajo.

Potem se je branje začelo; kakor bistri studenec so tekle besede glasno, razumno in gladko iz ust slovenske mladosti. Branju je sledila poskušnja v slovenskim in nemškim pravopisu; posebno slovensko so večidel brez pogreška pisali; slovensko slovnico so pa tako gladko razlagali, de smo se kar čudili. Potem smo računili iz pameti in s številkami — v rávnih in krivih vganjkah po tri, v družbinskih računih (Gesellschafts-Rechnungen) i. t. d. Pa vse je takó dobro šlo, de smo bili vsi zadovoljni in veseli; in tudi gospod tehant so učence práv lepo pohvalili. K sklepu smo zledečo pesem zapeli:

Godovnica Cesarjeva. *)

Blagoslovi Bog Cesarja	Z vencam zmage si ovije
In svobodno Avstrijo,	Slavno čelo Avstrija!
Ljudstvo ino poglavarja	Bog! očastvo blagoslovi
Vladaj — z druženo močjó!	Ino Franca Jožefa!
Omedlí naj grom viharja	
Ko nad skalo serd morjá;	Naj cveti svoboda svéta,
Bog! očastvo blagoslovi	Mir zedini vse ljudi;
Ino Franca Jožefa!	Serce našiga Očeta
	Za pravico naj gorí!
Naj verige hudobije	Naj nam sreča vence spleta
Moč Cesarjeva zdrobí,	In po rož'cah nas peljá;
In zvestobe sonce sije	Bog! očastvo blagoslovi
Naj ljubezni luč gorí!	Ino Franca Jožefa!

Na zadnje je bilo 13 nar pridniših šolarjev z lepimi knjigami obdarovanih, 15 z ličnimi svetincami in tablicami na svilnih trakih oveseljenih; práv lepe podobke je pa cela šola dobila.

Takó smo sklenili ginjeniga serca veseli dan. Popoldan smo pa k očitni poskušnji v Podčetertik šli, kjer so se tudi vsi učenci práv práv verlo obnašali. Tudi tukaj je bilo mnogo pridnih učencev z lepimi slovenskimi knjigami obdarovanih; lične kipe so pa vsi dobili.

*) To pesmico smo v Podčetertku in v Ulimji o Cesarjevem godu péli, kér nismo druge v slovenskim jeziku imeli; če imate na Krajnském kakšno boljši, prosimo, oznanite nam jo, de homo vsi Slovenci eno pesem péli. Pisatelj.

Moja misel je, de naj se očitne poskušnje tako slovesno obhajajo, kar je nar bolj mogoče, kér to po lastni skušnji rečem, de veliko veliko k povzdigi šol pripomore; vsaki penes, ki ga na oltar šolskih daril položimo, stoterni sad obrodí. —

(Konec sledí.)

Pogled po svétu.

Na celim svétu, kar ga je dosihmal znaniga, živi krog 257 milijonov ljudi, kateri se po rodu in jeziku, in po véri ločijo, in sicer takóle:

- 1) romanskiga rodú in jezika jih je krog 80 milijonov, med temi je Francozov 40 milijonov

Lahov . . .	23	„
Španjolov } . . .	17	„
Portogizov }		
Vlahov — se ne vé.		
- 2) slovanskiga rodú in jezika jih je krog 70 milij.
- 3) nemškiga „ „ „ „ „ 54 „
- 4) angleškiga „ „ „ „ „ 28 „
- 5) skandinavškiga „ „ „ „ „ 6 „
- 6) madjarskiga „ „ „ „ „ 5 „
- 7) gerškiga, judovskiga in tatarskiga 9 „

Med temi 257 milijonov jih je 128 milijonov katoljške vére, 62 milijonov in pol gerške, 59 milijonov protestantov, (luterške), 3 milijone in pol judovske, 4 milijone muhamedanske (turške).

	protestantov	katolikov	judov
Na Prajsovskim je	9,880,000	6,000,000	216,000
Na Angležkim je	20,000,000	7,500,000	— — —
Na Francozkim je	1,550,000	34,000,000	15,000
V Estrajhu je	3,300,000	32,300,000	700,000
Na Rusovskim je	1,950,000	6,600,000	1,800,000
in 49,450,000 gerških katolikov in 500,000 muhamedancov.			

V našim cesarstvu je med zgorej imenovanimi 32 milijoni katoljške vére, 6 milijonov in pol gerško-katoljške vére in 46,000 unitarjev.

Novičar iz mnogih krajev.

Nar imenitniši prigodba pretečeniga tedna je, de se je tudi Komorn podal. Že so začele bombe v terdnjavo letéti — kar so obsedniki spoznali, de ne kaže, se dalje zoperstavljeti; zató so se na pogodbe, ktere nam še niso znane, vojskovodu Haynavu podvergli, ki je 27. dan pretečeniga mesca iz poglavniga staniša v Acsu naznanilo na Dunaj poslal, de se je Komarnska terdnjava podvérgla, in de že 1. dan tega mesca se smejo barke po Donavi mémo Komorna brez vsiga zadržka voziti. Takó je tedej tudi poslednja moč ogerskiga punta premagana. Tode s tem še ni na Ogerskim celó vse poravnano: težavniga déla še ondi veliko čaka. Ogerska dežela je iméla poprej svojo posebno vlado, — 4. sušca pa, ko so Cesar vsim avstrijskim ljudstvom vstavo dali, so očitno izgovorili, de vse dežele pod avstrijskim storijo eno télo z enakimi pravicami in enacimi dolžnostmi. Zagotovili so tudi vsakimu narodu njegove pravice, in kér Ogerska dežela mnogoverstne narode z mnogimi jeziki obseže, terjajo vsi tí narodi: Horvatje, Slovaki, Nemci i. t. d. tudi svoje pravice; to pa vse práv poravnati je tolikanj težavniši, kér Madžarska stranka, ki je poprej mogočna vladnica vsim narodam ogerske dežele bila, se ne bo lahko vdala vravnanju Ogerske dežele po mnogoverstnosti narodov. Ravno zdej se ta imenitna reč na Dunaji sklepuje, in — kakor se sliši — bo sklep kmalo oznanjen. — Naš in Rusovski cesar sta terjala z oestro besedo od Turškiga cesarja, de naj Košuta in Dembinskiga, ki sta na Turško pobegnila, nazaj pošlje in avstrijski ali rusovski oblasti izroči, — pa Turški cesar je odgovoril, de tega nikakor ne stori. Nektere

Novice pravijo, da ogerski beguni se mislijo na turški otok, „Kandia“ imenovan, preseliti. — Predvčerajšnjim smo zvedili iz Celjovca, da je ogerski grof Edmund Zichy ondi prebivajočiga ogerskiga generala Görgeya vstrelil. Görgey je namreč v začetku Ogerskiga punta med mnogimi družimi plemenitaži tudi Zichyoviga brata grozovito obesti ukazal, in to moritev svojiga brata je zdej grof Zichy nad Görgeyam maševal. Ali je pa ta novica tudi resnica ali ne, še ne moremo zagotoviti. — Nadvojvoda Albrehta, ki se je bil unidan po železnici v Ljubljano pripeljal, so izvolili Cesar za vodja tiste armade, ki se bo, 50000 mož močna, na Českim na opáz (mende zoper kakiga ptujiga sovražnika) postavila, — armadi pa, 22000 mož močni, ki se bo v enaki namen na Tiroljskim zbrala, je vodja knez Švarcenberg. — Papež je iz svojiga sedanjiga prebivališa Portiči 12. dan preteč. mesca oznanil prihodnjo deželjsko vlado Rimske dežele, ktera pa Rimcam ni clo nič po volji. Tudi časopisi, ki se resnično za mir in réd svetá poganjajo in terdno vstanovljenje Rimskiga prestola za potrebno spoznajo, ne morejo svojih želj zatajiti, da naj bi svobodoljubni oče papež Rimcam tako vlado dali, da bo saj tisti dél Rimcov zadovoljen, ki ne želi Rimske republike. Sicer pa pišejo časopisi, da so se oče papež grozno postarali in da se na Njih obličji vidijo znamenja velikih skerbí. — Na Bavarskim je tako pomanjkanje duhovnov, da se je škof Regensburški na Budjevškiga škofa (Budweis) obrnil in ga za nekatere duhovnike prosil, ki mu jih je tudi 17 prepustil. — Na Angležkim je bilo lani 449 novih cerkvá dodelanih. — Plačilo za pisma po pošti bo v našim cesarstvu prihodnjič ponižano; Cesar so poterdili prelogo gosp. ministra, da prihodnjič bosta za enojne (einfache) pisma le 2 tarifi, namreč po 3 in po 6 krajcarjev. Za vsako enojno, to je, en lot težko pismo, ki ne gré čez 10 milj deljec, se bo plačalo le 3 kraje., za vse druge čez 10 milj pa le 6 kraje. Ta naprava je gotovo velike hvale vredna. — Kakor se sliši, bojo prišle kmalo nove postave za pôsle po deželi na dan, kterih gotovo vsak gospodar željno pričakuje; zakaj res težko je že brez vsiga réda s sedanjimi pôsli izhajati. Za podlogo tega noviga družinskiga reda je neka izverstna postava cesarja Jožefa od leta 1787 vzéta. — Tudi vesela novica za učitelje se sliši, da se namreč minister úka na vso moč prizadéva, stan učiteljev ljudskih šol poboljšati in naslednje poprave vpeljati: 1) vsi učitelji bojo iz deržavne (cesarske) denarnice plačani in v 3 rede razdeljeni: učitelji v mestih bojo dobivali 600 gld. na leto, — učitelji v terjih 500 gld., — učitelji po vaséh 400 gld. 2) otrokam, ki v šolo hodijo, ne bo treba mesičniga plačila odrajtovati, 3) mežnarstvo bo popolnoma ločeno od učilišva, 4) v vsaki kresii (po novim redu) bo šolsko svetovavstvo. Bog daj, da bi se ta vesela novica tudi kmalo poterdila v prid učiteljev in šól! — Gosp. minister uka je poklical slavniga prof. Čelakowskiga na Dunaj, da naj bi svetoval, kakó naj bi se v gimnazjih prihodnjič mnogoverstni jeziki učili. Silno treba je, to reč dobro prevdariti in mertvim jezikam, kakorsna sta latinski in gerški, ne prednosti dati pred živimi jeziki, ki so slovanski, nemški, laški, i. t. d.

Oznanilo imenitne nove knjige.

Slovencam slavno znani gosp. fajmošter Matija Vertovec, so podali pred nekimi mesci slovenskimu družtvu v Ljubljani rokopis svojih shodnih ogovorov, ki so jih pri mnogih priložnostih izustili. Slovensko družtvo je častitiga gosp. fajmoštra prosilo, da naj nikar dalje

ne zaderžujejo svojiga spisa slovenskimu ljudstvu, ki njih dela takó visoko cení in čísla — in rodoljubi gospod so se vdali prošnjam slovenskiga družtva in mu v njegov dobiček podarili svoj rokopis, ki je ravno zdej pri gosp. Blazniku na svitlo prišel.

Vertovcovo imé je že samo po sebi dostojno priporočilo; ni nam tedej treba shodnih ogovorov na dolgo in široko Slovencam priporočevati. Zató le iz predgovora pristavimo nekatere verstice, ktere oznajijo namén teh govorov: „Mladi duhovšini“ — pravijo slavní pisatelj „smo hotli z njimi vstreči, kteri je pri mnogoverstnih in večkrat sitnih opravilih zelo težko se še na kaki posebni shod z ogovorom práv pripraviti. Prijatlam domorodniga slovstva smo želeli z njimi vgoditi, ktere slednji enaki sad domovine veselí. Tudi višjim gospodam po mestih in deželi, kteri bi hotli svoje služabnike s zdravim, prijetnim in koristnim branjem obdariti — kakor je zlasti pri Nemcih navadno — jih ponudimo in priporočimo; ravno takó tudi vsim kmetam in rokodelcam, zlasti po samotah — ki ne morejo vselej v cerkev — v domačo službo Božjo, v duhovno rast in v lastno posvečenje. Dobro pridige, s premenovanjem glasú práv in lepo družini brane več zdajo od družiga duhovniga branja, saj so nalaš v izrečenje spisane.“

Cena knjige je 40 krajcarjev.

Vredništvo.

Slovenska droblinica.

Kakor so začeli Slovenci pridno domače pesmi zlagati, takó so začeli tudi v muziko množiga načína národske víze zapletovati ali jih sicer v narodnim duhu zlagati. Te dni sme po gosp. Hercumu v Ljubljani »Dragotinove Okroglice«, ki jih je gosp. Anton Ahčin, naš domorodec v Tominu, za klavir zložil, in ktere bo, kakor slišimo, gosp. Leitermayer v turško muziko prestavil in v gledišu igrati dal. Víze téh »okroglih« so takó prijetne, da jih bo vsaki z veseljem poslušal. Kdor jih pa v rokopisu za klavir želi imeti, jih dóbi pri gosp. Lerherju, bukvarju v Ljubljani, za 24 krajcarjev. Dobrovoljic.

Na znanje.

Današnjemu listu je pridjan obljubljeni del »Mesinske Neveste« slavniga Koseskiga. Namesti ga po pól pôlah Novicam prikladati in takó delo preveč razkositi, smo dali raji vse skupej natisniti, kar nam je slavní mojster blagovoljno podal. —

Evo Slovenci! novo krasno délo pride danes na svitlo, s kterim se zamoremo v resnici ponositi, da je naše — da je slovensko! »Mesinska Nevesta« ni sicer izvorno pisanje, temuč je po Šilerju poslovenjeno — ali kadar se déla perváka nemških pesnikov takó v slovenski jezik prestavljajo, kakor jih naš Koseski prestavlja, se ne more več tako délo predstavljeno imenovati, ampak zadobí vrednost izvorniga. Kdor bo »Nevesto« natanjko prebiral in jo primerjal z nemškim »Braut von Messina«, se bo prepričal, da Koseski ni nikjer za Šilerjem ostal. Celó délo je zopetskoz in skoz takó izverstno, da bravec ne vé: ali bi bolj občudeval krasoto jezika ali pa natanjčnost prestavljanja in pri vsim tem svobodni ték besede, ki se povsod tako gladko obnaša, kakor de bi na nič vezana ne bila. Če je že »Divica orlanska« v mnogih latinskih šolah vpeljana bila za vajo govorníštva, bo v ta namen »Nevesta« še bolj pripravna, zató ker v nji živí še vikši liriški duh, ki človeka, posebno pa mladost, nevedama prešine, naduši in povzdigne!

Kér bo po novih šolskih postavah materni jezik skozi 8 šol vpeljan, ne moremo v prid národniga izobraženja živih želj zamolčati, da bi naš prvi pesnik dalje ne odlašal, vse svoje dela na svitlo dati, ktere so nar krasniši izgledi za vikši pesništvo.

»Novice« se pri ti prilíki gospodu Koseskimu očitno zahvalijo za to imenitno doklado, ktero so po sami rodoljubnosti slavniga pesnika prejéle, in iz serca vošijo, da bi mu okoljšine pripustile, začéto delo kmalo dokončati in svétu izročiti.

Vredništvo.

Današnjemu listu je pridjan 36. dokladni list.